

Orb prin Gaza...

de la Avraam și Sem încoace

Orb în Gaza („Eyeless in Gaza“) este un roman al scriitorului englez Aldous Huxley, apărut în 1936. Titlul este preluat dintr-o frază din poemul dramatic *Samson Agonistes* scris de John Milton în 1671: „...*Dacă Israelul va fi să se elibereze de sub jugul filistenilor,/ Caută-l acum pe acest mare eliberator și găsește-l/ Fără ochi în Gaza, la moara cu sclavi*“. Titlul cărții amintește, ca și în poemul lui Milton, de povestea biblică a lui Samson, care a fost prins de filistenii, i s-au ars ochii și a fost dus apoi în Gaza, unde a fost forțat să lucreze la măcinat grâne într-o moară.

Chiar dacă romanul este localizat în Anglia primei jumătăți a secolului XX, din carte transcende ideea anulării valorilor morale în lumea modernă, ceea ce, în contemporaneitate, se manifestă periodic cu asupra de măsură, atrocitățile din Israel și Gaza fiind cel mai recent și grotesc exemplu. „Orbirea“ din Biblie semnifică tocmai incapacitatea omului de a percepe și înțelege corect rădăcinile și dimensiunile unui astfel de dezastru, o tragedie care – insolubilă „ciocnire a civilizațiilor“ – este mult mai mult decât o criză spirituală provocată de disensiunile politice și religioase istorice.

După tradiția biblică, Avraam era urmașul lui Sem (în ebraică, Shem), de la care provine rădăcina termenului „semit“ și care, la rândul său, era fiul cel mare a lui Noe (în ebraică, Noah), ceilalți fii ai săi fiind Ham și Iafet. Avraam (Abraham) este tatăl lui Isaac (care este tatăl lui Iacov sau Israel) și al lui Ismael, iar prin aceasta devine părintele legendar al evreilor și arabilor, adică al principalelor ramuri ale popoarelor semitice.

Termenul semit a fost folosit pentru prima oară în 1781 de către istoricul german August Ludwig von Schlözer, care s-a inspirat din genealogia popoarelor stabilită de literatura biblică. Printre primii semiți se numărau evreii și diferite triburi arabe, precum și arameenii (sau sirienii), asirienii, vechii caldeeni, elamiții și alții. Aceștia ocupau o zonă întinsă din

sud-vestul Asiei, care includea aproape toată *Semiluna Fertilă* (arcul de pământ dintre Nil, Tigru și Eufrat) și o mare parte din Peninsula Arabă. În timpurile biblice, limbile semitice includeau akkadiana (vorbită în Siria și în Babilon), araba, arameica, ebraica și limbile națiunilor vecine cu Israelul, precum amoniții și moabiții. Nicio altă familie de limbi nu există în formă scrisă de atât de mult timp.

Tradiția confesională leagă începutul discordiei dintre popoarele semite de povestea lui Avraam (Abraham). Acesta (circa 2150-2000 î.Hr.) este primul dintre cei trei patriarhi biblici (ceilalți doi fiind Isaac și Iacov), venerat de toate cele trei mari religii monoteiste: iudaism, creștinism și islam.

Avraam a fost tatăl lui Isaac. El și soția lui Sara erau foarte bătrâni, practic în imposibilitate – mai ales Sara – de a concepe un copil. Conform textului ebraic, când, printr-o minune divină, Isaac a apărut pe lume, Avraam a fost chemat de Dumnezeu să-și sacrifice fiul, ceea ce era de fapt doar un test al devotamentului său față de Dumnezeu. Fiul lui Avraam, Isaac, a fost tatăl lui Iacov, care, la rândul său, a avut cei 12 fii care au devenit patriarhii celor 12 triburi ale lui Israel. Pe lângă faptul că sunt figuri-cheie în literatura iudaică, patriarhii din Vechiul Testament sunt de asemenea și cheia textelor creștine, deoarece linia lor îl va genera în cele din urmă pe Iisus, care este Mesia creștin.

În *Cartea Facerii* se spune că Dumnezeu l-a însărcinat pe Avraam să devină părintele unui nou popor în Canaan, care era un teritoriu situat în sud-estul Mării Mediterane, aflat la sudul și în prelungirea ținutului locuit de fenicieni. Teritoriul, inițial redus la coasta mării, echivalează și cu *Țara Promisă* triburilor evreiești antice, cu Țara lui Israel și cu Palestina sau Iudeea de mai târziu. În timp, granițele Canaan-ului s-au extins până pe Valea Iordanului și la Marea Moartă, cuprinzând și Cisiordania și Transiordania. Canaanul se întindea de la poalele sudice ale munților Liban până la Deșertul Sinai și de la țărmul Mării Mediterane până dincolo de Iordan, la marginea pustiului arab.

Pentru a obține o imagine verosimilă despre viața lui Avraam și a-i alcătui o biografie „probabilă“, cercetătorii actuali au interpretat materialul

oferit de Biblie prin prisma descoperirilor istorice. Potrivit Bibliei, lui Avraam („Părintele multor popoare“), născut în Ur (Mesopotamia), Dumnezeu (Yahve) îi poruncește să-și părăsească ținutul natal și poporul din care făcea parte pentru a călători spre un tărâm nenumit, unde va deveni părintele unui nou popor. Avraam se supune și, la 75 de ani, pornește spre Canaan (teritoriu situat aproximativ între Siria, Iordania și Egiptul de astăzi), însoțit de soția sa stearpă, Sarai, al cărei nume va deveni Sarra („Prințesă“), de nepotul său, Lot, și de alți tovarăși de drum. O dată ajuns acolo, Dumnezeu îi face multe promisiuni și mai ales un legământ că „sămânța“ lui va stăpâni acel ținut și va deveni un mare popor.

Dar Avraam va avea doi fii: Ismael, dăruit de (H)Agar, slujnica Sa(r)rei, și Isaac, născut chiar de Sara. Isaac va fi moștenitorul făgăduinței făcute de Dumnezeu. Deși Isaac este unicul său moștenitor, Avraam nu șovăie atunci când Dumnezeu, pentru a-i pune la încercare devotamentul, îi cere să-l sacrifice. Convins de credința neșrămutată a lui Avraam, Dumnezeu acceptă sacrificarea unui berbec în locul lui Isaac. (<https://istoriiregasite.wordpress.com>)

Problema este că a existat și un al doilea fiu, „nelegitim“, Ismael, cel făcut de Avraam cu slujnica Agar, înaintea nașterii lui Isaac. Potrivit Coranului, Ismael – strămoșul islamicilor – este cel pe care Avraam voia să-l sacrifice – și nu pe fratele său vitreg, Isaac, strămoșul evreilor – pentru a-și dovedi supunerea totală față de Dumnezeu. Dar Ismael, este alungat la naștere, împreună cu mama sa, în deșertul arab din cauza geloziei Sarei. Fuga prin deșert a lui Hagar pentru a-și salva copilul este comemorată în timpul marelui pelerinajul musulman anual de la Mecca, unde pelerinii străbat drumul între cele două coline, Marwah și Safa. Potrivit tradiției, pentru a-și astâmpăra setea, ei beau apă din izvorul de la Zemzem, acesta fiind situat astăzi în incinta mării moschei de la Mecca. Ismael este pentru musulmani un profet și tatăl poporului arab.

Avraam avea 86 de ani când Ismael s-a născut din acea uniune cu sclava soției sale. Ismael înseamnă „Dumnezeu aude“, pentru că Yahve a auzit rugăciunile lui Hagar. Numai că, 13 ani mai târziu, Sara a dat naștere, printr-o minune a lui Dumnezeu, lui Isaac. Dintr-odată, Ismael nu mai

era el moștenitorul ales, ci cel sortit, împreună cu mama lui, unui exil dureros...

Iudaismul îl consideră pe Avraam un model de virtute, căci a respectat toate poruncile Domnului, deși acestea încă nu fuseseră revelate de Dumnezeu. „Avraam a fost primul care l-a cunoscut pe Dumnezeu unic.“ Tot de la Avraam a primit poporul lui Israel și puterea divină a comunicării cu Dumnezeu. Se spune că el a pus bazele rugăciunii de dimineață (slujba zilnică, implicând recitarea *Shema* și a celor optsprezece binecuvântări), dar și ale ritualului circumciziunii.

Creștinii l-au considerat dintotdeauna părintele tuturor credincioșilor. „Fidelitatea lui și dorința de a crede nețărnut în Dumnezeu au reprezentat modelul tuturor sfinților din epocile ce au urmat.“ Iar „sânul lui Avraam“ era pentru Evanghelii, așa cum fusese și pentru iudaism, sintagma care desemna făgăduința vieții eterne în Rai.

În Islam, figura lui Avraam s-a conturat din povestiri biblice și rabnice, răspândite în mai toată Arabia, prin secolele VII și VIII d.Hr. Coranul, în care numele lui Avraam este menționat de peste 60 de ori (comparativ cu de 130 de ori pentru Moise, vreo 20 de ori pentru Iisus și mai puțin de 10 ori pentru Mahomed), îl înfățișează ca pe un „profet prototip“ – apropiat al lui Dumnezeu, care a îndurat opoziția propriului popor când a vrut să răspândească „religia cea adevărată“. Coranul afirmă că el a construit și „casa“ lui Dumnezeu de la Mecca (Kaaba), cu ajutorul fiului său, Ismael, și a instituit pelerinajul anual la Mecca, numit *hajj*. În tradițiile islamice se atribuie în general întemeierea riturilor acestui *hagi-alâc* lui Avraam și familiei sale, inclusiv aruncarea cu pietre în cei trei stâlpi din orașul Mina și ospățul sacrificial care încheie această călătorie inițiativă. Hagiografiile islamice îl includ pe Avraam în genealogia lui Mahomed și a altor profeți importanți. El este și una dintre ființele extraordinare întâlnite de Mahomed în timpul ascensiunii la cer (*Miraj*). Sufiștii l-au considerat mai târziu pe Avraam un model de generozitate, datorită faptului că a consimțit teoretic să-și sacrifice fiul, și de perseverență, pentru că a îndurat mari chinuri, din dragoste pentru Dumnezeu. (apud *Britannica*)

...Desigur, dincolo de semnificațiile lor profunde, parabolele din Biblie – reflectate, însă, cu totul altfel în Coran – nu ar trebui folosite pentru a se declanșa, în secolul XXI, războaie religioase. Și, în realitate, deși teologii radicali le exploatează în fel și chip, ele nu reprezintă decât pre(-)texte tendențios politizate pentru a face ca mii de rachete să se abată de o parte și de alta a unui zid fortificat. Povestea în sine este mult mai complicată și este animată de o multitudine de personaje contemporane controversate...